

Становништво Србије – динамика и структуре

Уредник
Владимир Никитовић

Попис становништва, домаћинстава
и станова 2022. године

Србија
ПОПИС 2022

Београд, 2025.

Становништво Србије – динамика и структуре

Уредник
Владимир Никитовић

Београд, 2025.

Попис становништва, домаћинстава и станова 2022. године

Становништво Србије – динамика и структуре

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Бранко Јосиповић, в. д. директора

Аутори: др Иван Маринковић, др Марко Гаљак, др Владимир Никитовић, др Ивана Магдаленић,
др Јелена Деспић, мср геогр. Милена Секулић

Рецензенти: др Мирјана Бобић, др Даниела Арсеновић, др Петар Васић

Лектура: Емилија Бацковић

Израда карата: Милутин Раденковић, Алекса Стевановић

Припрема за штампу: Одељење за развој, припрему и визуелизацију статистичких аутпута

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације искључиво је одговоран Републички завод за статистику и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније.

© Приликом коришћења података објављених у овој публикацији обавезно је навођење извора.

ПРЕДГОВОР

Републички завод за статистику објављује посебну тематску студију под називом „Становништво Србије – динамика и структуре“, коју потписује шесточлани ауторски тим Центра за демографска истраживања Института друштвених наука, под руководством уредника студије, научног саветника др Владимира Никитовића.

За потребе израде ове аналитичке студије, која је базирана на резултатима Пописа становништва, домаћинства и станова 2022. године, али и на резултатима раније спроведених пописа у Републици Србији, Републички завод за статистику је, по посебним захтевима аутора, извршио додатну обраду пописне грађе.

Резултати Пописа 2022. и претходних пописа доступни су у електронској форми, на интернет страницама: stat.gov.rs и popis2022.stat.gov.rs. Пописи 2002, 2011. и 2022. нису спроведени на територији АП Косово и Метохија.

У Београду, 2025.

В. д. директора
Бранко Јосиповић

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	3
УВОДНА РЕЧ УРЕДНИКА	7
EDITOR'S INTRODUCTION	9
1. Популациона динамика у Републици Србији у међупописном периоду 2011–2022.	11
1.1. Методолошке напомене	12
1.2. Промена укупног броја становника	13
1.3. Витални догађаји	16
1.4. Миграције	18
1.5. Међународне миграције	23
1.6. Најважнија запажања у кретању становништва Републике Србије	24
Литература	26
2. Старосно-полна структура становништва Републике Србије	27
2.1. Полна структура становништва	27
2.2. Старосна структура становништва	32
2.3. Демографско старење становништва	38
2.3.1. Основни индикатори	38
2.3.2. Последице демографског старења	44
Литература	46
3. Образовање у Републици Србији	48
3.1. Преглед литературе	48
3.2. Како меримо образовање?	49
3.2.1. Старосно-полни обрасци образовне структуре становништва	50
3.3. Рангирање општина по образовању	54
3.4. Главни закључци	56
Литература	57
Прилог	59
4. Кохортни фертилитет жена и мушкараца у Републици Србији	62
4.1. Показатељи завршеног фертилитета	63
4.2. Завршени фертилитет и просечна старост при уласку у родитељство.	65
4.2.1. Разлике између региона и типа насеља	66
4.3. Просечна старост при уласку у родитељство према броју живорођене деце	68
4.4. Интергенезички интервали према броју живорођене деце	70
4.5. Завршени фертилитет према реду рођења детета	73
4.5.1. Доприноси промена у стопама заснивања и проширења породице ...	74
4.6. Утицај образовних промена на завршени фертилитет – регионални аспект ..	76
4.6.1. Промене образовног састава по кохортама	76
4.6.2. Завршени фертилитет према образовним нивоима	78

4.7. Уместо закључка	81
Литература	82
5. Мигрантске карактеристике становништва Републике Србије	84
5.1. Аутохтоно и мигрантско становништво	84
5.2. Мигрантско становништво према пореклу и времену досељења	86
5.3. Становништво досељено у међупописном периоду 2011–2022.	88
5.3.1. Структура досељених према старости и полу	92
5.3.2. Структура досељених према образовању и економској активности	97
5.3.3. Структура досељених према држављанству	99
Литература	102
6. Домаћинства Републике Србије	103
6.1. Број и просечна величина домаћинстава	103
6.2. Самачка домаћинства	105
6.2.1. Број самачких домаћинстава и удео у укупном броју домаћинстава ...	105
6.2.2. Пол и старост лица у једночланим домаћинствима	107
6.3. Старачка домаћинства	108
6.3.1. Старачка домаћинства према величини	108
6.3.2. Лица у старачким домаћинствима према полу, типу насеља и величини домаћинства	109
6.4. Домаћинства према породичном саставу	112
6.4.1. Породични састав	112
6.4.2. Породична домаћинства	113
6.4.3. Породице према саставу	113
6.5. Породице брачних парова	116
6.5.1. Породице брачних парова са децом и без деце према типу насеља ...	116
6.5.3. Структура деце према старости у породицама брачних парова са децом	118
6.6. Породице ванбрачних парова	118
6.6.1. Породице ванбрачних парова према типу насеља	119
6.6.2. Структура породица ванбрачних парова према броју деце	120
6.6.3. Структура деце према старости у породицама ванбрачних парова са децом	121
6.7. Домаћинства према старости и полу носиоца домаћинства	122
Литература	124
7. Становништво Републике Србије у иностранству	125
7.1. Кретање броја грађана Републике Србије у иностранству	126
7.2. Миграциона обележја и просторна дистрибуција грађана Републике Србије у иностранству	128
7.3. Главне карактеристике грађана републике србије у иностранству	135
7.3.1. Етнички састав становништва Републике Србије у иностранству	135
7.3.2. Старосно-полни састав становништва Републике Србије у иностранству	138
7.3.3. Образовни састав становништва Републике Србије у иностранству	140
Литература	144
О ауторима	145

2

Др Иван Маринковић*
Др Марко Гаљак**

Старосно-полна структура становништва Републике Србије

Старосно-полна структура Републике Србије одражава дугорочне демографске трендове као што су ниска стопа фертилитета, значајна емиграција и продужење очекиваног трајања живота. Витална статистика у Републици Србији, још од 1956. године, непрекидно бележи стопу укупног фертилитета испод нивоа потребног за просту репродукцију (Penev, 2001). Овај период означава почетак демографског старења, јер су од тада нове генерације мање бројне од својих родитеља. Готово 40 година је било потребно да успостављени трендови доведу до негативног природног прираштаја почетком 1990-их. Ово кашњење се објашњава демографском инерцијом, односно спорим променама у старосно-полној структури становништва. Током 1950-их и 1960-их година, популација Републике Србије је била знатно демографски млађа, са високим уделом становништва у фертилном периоду, што је, упркос ниским стопама рађања, одржавало релативно високе апсолутне бројеве живорођене деце. Истовремено је дошло до пада смртности по старости и повећања очекиваног трајања живота при живорођењу, што доприноси порасту удела старијег становништва у укупној популацији. Како се повећава број старијих особа, расте и укупни број умрлих на годишњем нивоу, с обзиром да је старост основна детерминанта морталитета. Поред тога, емиграције углавном укључују млађе становништво, па се додатно нарушава старосна структура. Ови процеси доводе до убрзаног старења становништва, које све више утиче на демографске компоненте, попут наталитета и морталитета. На тај начин старосна структура постаје кључни фактор популационе динамике, истовремено делујући и као узрок и као последица демографских кретања (Marinković, 2018a).

2.1. ПОЛНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Полна структура становништва при живорођењу биолошки је одређена, а исто важи и за структуру умрлих према полу. Посматрано на глобалном нивоу и кроз генерације, просечно се рађа више дечака него девојчица (105–108 дечака на 100 девојчица), а број умрлих мушкараца по старости готово увек је већи од броја умрлих жена. Различите стопе смртности мушкараца и жена добро су документоване у свим популацијама за које постоје подаци о виталним догађајима (Caselli & Luy, 2013). У већини случајева, смртност мушкараца превазилази смртност жена у свакој старосној групи. Обрасци разлика у смртности према старости такође су добро познати (Case & Paxson, 2005). Највеће разлике у смртности међу половима бележе се код деце млађе од једне године. Након тога, разлика се смањује, и достиже минимум код деце од 5 до 14 година. Током одраслог доба, разлика поново расте, најизраженија је код средовечног становништва, док у старијем добу (60+ година) долази до

* Виши научни сарадник у Институту друштвених наука – Центар за демографска истраживања, Београд; <https://orcid.org/0000-0002-8297-4698>

** Научни сарадник у Институту друштвених наука – Центар за демографска истраживања, Београд; <https://orcid.org/0000-0002-1756-3083>

постепеног смањења, с најнижом разликом код најстаријих популација. Разноврсни фактори могу утицати на степен разлика у стопама смртности по полу у свим старосним групама, од биолошких (генетске и хормонске разлике међу половима) до бројних социокултуролошких образаца понашања мушкараца и жена (Marinković, 2018b). Ове разлике доводе до смањивања разлика у бројности мушке и женске популације по старости. Тако, иако бројнији код деце и младих, мушкарци се изједначавају са женама најчешће у средњим годинама, док код старијих генерација жене бројчано доминирају. Поред природних компоненти кретања становништва (рађања и умирања), и миграције могу значајно да утичу на полну структуру становника. Ово зависи од тога да ли су посредни подручја емиграције или имиграције, као и да ли су унутрашња (у оквиру земље) или спољашња (интернационална) пресељења. Такође зависи од врсте миграција – да ли су присилне или добровољне, привремене или трајне, економске или брачне. Различите типове миграција карактерише и другачија селективност миграната по полу.

Попис 2022. године је евидентирао мање становника него претходни, из 2011, па је тако број мушкараца смањен за око 267 хиљада (7,6%), док је смањење женске популације у апсолутним вредностима и веће, за око 273 хиљаде (7,4%). Иако је релативни пад мушког становништва за нијансу већи од женског, укупно смањење броја становника резултирало је смањењем разлике у бројности по полу (табела 2.1). У Републици Србији је 2022. године око 183 хиљаде више жена него мушкараца, односно удео женске популације је 51,4%.

Табела 2.1. Укупно становништво према полу, по регионима, по пописима 2011. и 2022.

Године пописа	Укупно	Мушко	Женско	Више жена	Удео жена у укупном (%)	Коефицијент маскулинитета (‰)
РЕПУБЛИКА СРБИЈА						
2011	7186862	3499176	3687686	188510	51,3	949
2022	6647003	3231978	3415025	183047	51,4	946
СРБИЈА – СЕВЕР						
2011	3591249	1725443	1865806	140363	52,0	925
2022	3421635	1640152	1781483	141331	52,1	921
СРБИЈА – ЈУГ						
2011	3595613	1773733	1821880	48147	50,7	974
2022	3225368	1591826	1633542	41716	50,6	974
Београдски регион						
2011	1659440	785826	873614	87788	52,6	900
2022	1681405	794413	886992	92579	52,8	896
Регион Војводине						
2011	1931809	939617	992192	52575	51,4	947
2022	1740230	845739	894491	48752	51,4	945
Регион Шумадије и Западне Србије						
2011	2031697	1000820	1030877	30057	50,7	971
2022	1819318	895840	923478	27638	50,8	970
Регион Јужне и Источне Србије						
2011	1563916	772913	791003	18090	50,6	977
2022	1406050	695986	710064	14078	50,5	980
Регион Косово и Метохија						
...

Напомена: Коефицијент маскулинитета представља однос броја мушкараца на 1 000 жена.

У последњем међупописном периоду, 2011–2022. године, није било значајнијих промена у полној структури становништва Републике Србије. Удели женског становништва у укупном и стопе маскулинитета су на приближно истим вредностима код оба анализирана пописа, како на републичком нивоу, тако и на регионалном. Србија – север просечно има веће уделе жена од Србије – југ. Регионално убедљиво највеће вишкове женског становништва има Београдски регион, потом следи Регион Војводине, па Регион Шумадије и Западне Србије, док је најмања разлика у бројности по полу у Региону Јужне и Источне Србије.

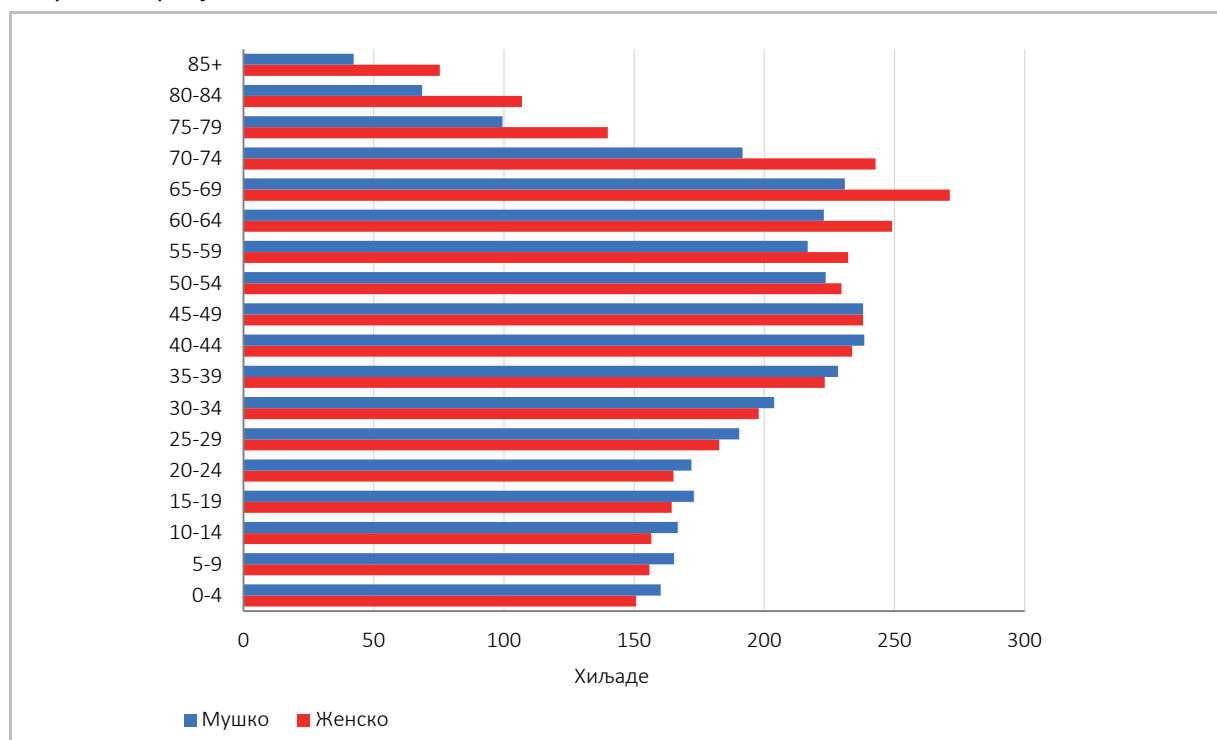
Посматрано према старости (појединачне године), преко коефицијента маскулинитета, нема велике разлике у дистрибуцији по старости мушкараца и жена у последња два пописа (графикон 2.1). Једина значајнија разлика је у граничним вредностима преласка бројчане доминације од мушког становништва на женско. На основу Пописа 2022. године, мушкарци су бројнији све до узраста од навршених 48 година старости, док су 2011. године жене постале бројније код шест година млађе кохорте. У свакој наредној генерацији жене су бројније, а разлика се повећава са старашћу. Око 60. године старости женско становништво је бројније за 10%, око 70. за 20%, док је код старих 85 или више година та разлика већ између 40–50%, односно на два мушкарца у генерацији долазе три жене.

Графикон 2.1. Коефицијент маскулинитета (%) према старости, по пописима 2011. и 2022, Република Србија

Правилности везане за дистрибуцију мушкараца и жена по старости јасније су уочљиве када анализирамо петогодишње старосне групе. Према подацима из 2022. године, у Републици Србији, код деце узраста 0–4 и 5–9, дечаки су у обе старосне групе бројнији за око 9 хиљада (графикон 2.2). Највећа бројчана доминација је у узрасту 10–14 година и износи око 10 хиљада. Вредности се потом постепено смањују и код узраста 40–44 године износе око 4,5 хиљада, што је уједно и последња старосна група у којој бројчано има више мушкараца. Женска и мушка популација су подједнаке бројности у старости 45–49 година, а потом жене у наредним кохортама све израженије бројчано доминирају. У апсолутним подацима, бројност жена знатно надилази са старошћу вредности које су имали мушкарци у млађим старосним групама. Већ у старости 50–55 година више је жена, за 15,5 хиљада, што је већа разлика од највеће коју су имали мушкарци. Бројност жена у односу на мушкарце рапидно расте, па код старих 70–74 године износи чак 51 хиљаду. После те кулминације, разлика се смањује, да би код најстаријих, 85 или више, била око 31 хиљаде. Разумљиво је што се апсолутна разлика у броју мушкараца и жена ипак код најстаријих смањује, за разлику од коефицијента маскулинитета, јер се укупно становништво, услед морталитета, такође смањује.

Графикон 2.2. Становништво мушког и женског пола према старости, по Попису 2022, Република Србија

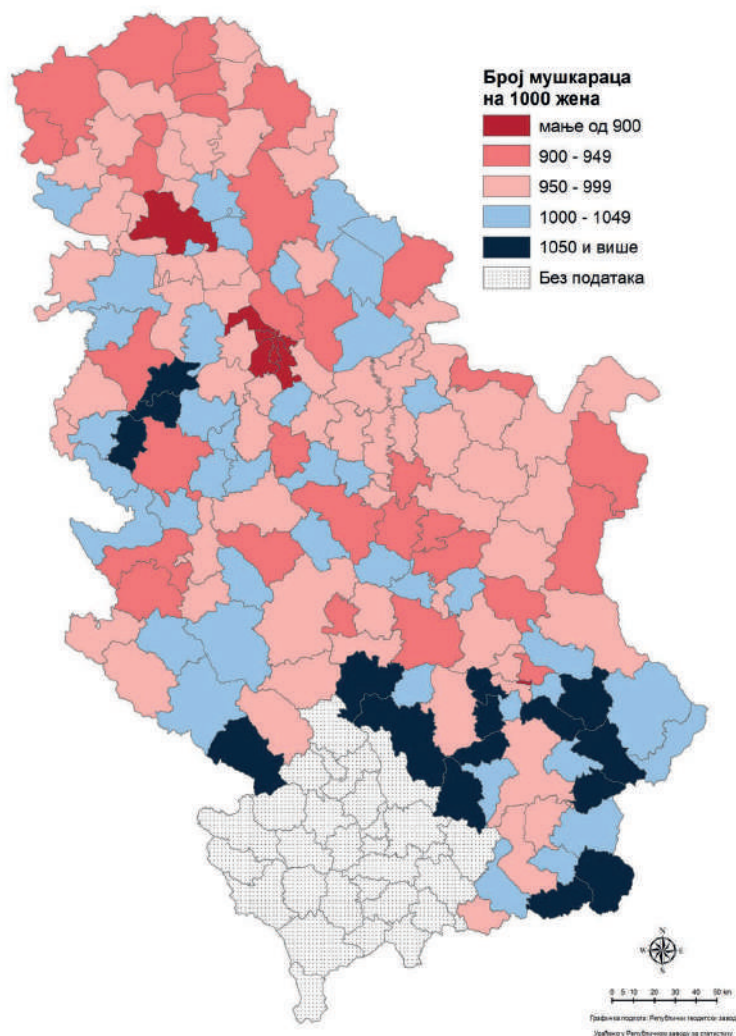
Регионални ниво показује различиту дистрибуцију мушкараца и жена по старости, у односу на републички просек. У Београдском региону, жене су већ у узрасту 20–24 године бројније од мушкараца, док у Региону Војводине и Региону Шумадије и Западне Србије то постају у старости 50–54 године (табела 2.2). Најдуже мушкарци имају бројчану предност у Региону Јужне и Источне Србије, све до 55–59 година старости. Разлоге регионалних разлика у саставу становништва по полу и старости треба тражити у унутрашњим пресељењима и чињеници да је Београд највећи привредни и образовни центар у земљи. Такође, жене просечно дуже живе у Београдском региону и Региону Војводине од остатка Републике Србије, па су и вредности маскулинитета израженије код најстаријих у та два региона.

Табела 2.2. Коefицијент маскулинитета према старости, по регионима, по Попису 2022.

Старост	Република Србија	Београдски регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије	Регион Косово и Метохија
Укупно	946	896	945	970	980	...
0-4	1063	1077	1063	1060	1048	...
5-9	1060	1060	1060	1070	1049	...
10-14	1065	1051	1069	1067	1075	...
15-19	1052	1045	1041	1063	1060	...
20-24	1042	994	1050	1061	1064	...
25-29	1042	962	1057	1068	1101	...
30-34	1030	935	1050	1071	1093	...
35-39	1023	933	1047	1061	1082	...
40-44	1020	950	1050	1042	1061	...
45-49	1000	937	1029	1015	1027	...
50-54	974	924	989	974	1013	...
55-59	933	884	931	948	968	...
60-64	895	820	894	914	953	...
65-69	851	773	839	888	903	...
70-74	790	700	769	847	841	...
75-79	711	654	652	770	771	...
80-84	642	615	574	694	689	...
85+	561	543	479	617	611	...

На нивоу општина, просторне разлике су још уочљивије (карта 2.1). Жене су неупитно бројније од мушкараца у укупном становништву Републике, као и у сваком региону, али код општина то није универзална правилност. У чак 57 општина мушкарци су бројнији, док је у три полна равнотежа. Ипак, код већег броја општина (од укупно 168) жене су доминантније. Просечно нижи удели жена су у општинама на југу земље, где су депопулација и старење најизраженији. Предњаче Трговиште (мање је жена за 25% од мушкараца), Црна Трава (13%) и Гаџин Хан (12%). На другој страни, београдске општине, уз Нови Сад и једну нишку општину, имају вредности коefицијента маскулинитета испод 900. У овом поглављу нисмо анализирали податке по типу насеља, који би несумњиво показали да у општинама у којима доминира рурално становништво постоје вишкови мушкараца и обрнуто, да су жене заступљеније у урбаним срединама.

Карта 2.1. Коефицијент маскулинитета укупног становништва према општинама/градовима, по Попису 2022.

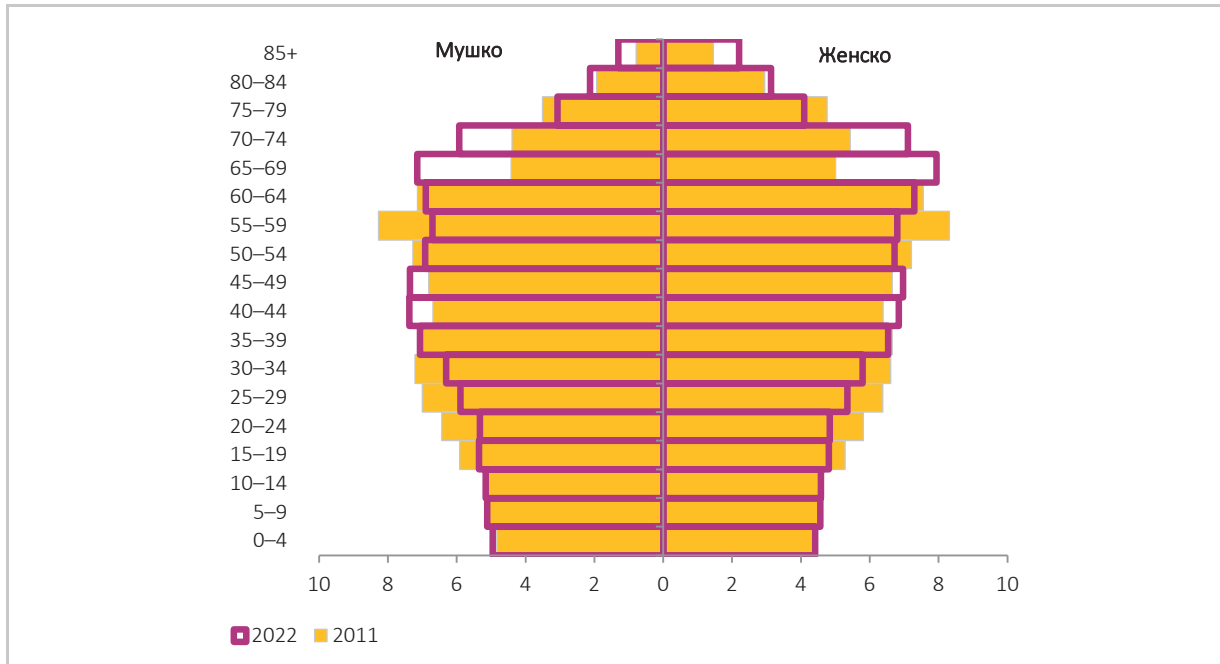

2.2. СТАРОСНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Процес старења становништва одвија се посредством два механизма: старење „од базе“ и старење „од врха“ старосно-полне пирамиде. Први механизам је последица дугогодишњег нивоа рађања испод прага прости репродукције, што доводи до тога да свака нова генерација буде бројчано мања од претходне, повећавајући удео старог становништва и смањујући удео младих. Други механизам подразумева пораст очекиваног трајања живота, где све више људи доживљава дубоку старост, што резултира старењем „од врха“ пирамиде. У Републици Србији су присутна оба ова процеса, али преовладава старење „од базе“. Значајан је и утицај међународних миграција, јер у емиграцији из Републике Србије доминира младо и радно способно становништво. Облик старосно-полних пирамида у земљи, према пописима 2011. и 2022. године (графикон 2.3), указује на нетипичне промене у структури по старости. Очекиван наставак сужавања базе, коју чине деца и млади до 20 година и проширење горњег сегмента пирамиде, који обухвата становнике старије од 60 година, тек

се делимично догодио. Основа пирамиде, коју чине деца узраста 0–14 година, практично је у последњих 11 година непромењена. Прва промена се дешава у узрасту 15–19 година, где је удео опао са 5,6% у 2011. на 5,1% у 2022. години. Много значајније смањење јесте код узраста млађих средовечних (20–34 године), где је удео нижи за 3 процентна поена (са 19,7% на 16,7%). Присутно је сужавање пирамиде и код старих 50–64 године, са 22,9% на 20,7%, што није очекивано. Најнеобичније је да је удео старих 75–79 године мањи 2022. (3,6%) него 2011. године (4,2%). Узрок за те нетипичне промене треба тражити у високој смртности током три године (2020–2022), пандемије коронавируса (Marinković & Galjak, 2024).

Графикон 2.3. Старосно-полне пирамиде по пописима 2011. и 2022, Република Србија

Узрочно-последична веза старосне структуре и компоненти природног кретања становништва видљива је и код драстичног смањења броја жена (210 хиљада) и мушкараца (207 хиљада) у фертилном добу (15–49 година), што директно доприноси опадању броја живорођене деце на годишњем нивоу. Смањење броја особа у репродуктивном добу често указује на претходне демографске промене, попут ниских стопа рађања у прошлости, а истовремено поставља основу за пројекције будућих репродуктивних трендова и демографског развоја. Истовремено, висок удео старог становништва доприноси расту укупне смртности, што продубљује дисбаланс између броја рођених и умрлих. Ове промене у старосно-полној структури представљају кључни демографски изазов за Републику Србију. Број старих (65 или више година) повећан је у међупописном периоду 2011–2022. године за око 218 хиљада, што је пораст од скоро 5 процентних поена (табела 2.3). Удео мушкараца расте са 15,1% на 19,6%, а жена са 19,6% на 24,5%. Тако је, према Попису 2022. године, у Републици Србији, петина мушке и скоро четвртина женске популације стара 65 или више година.

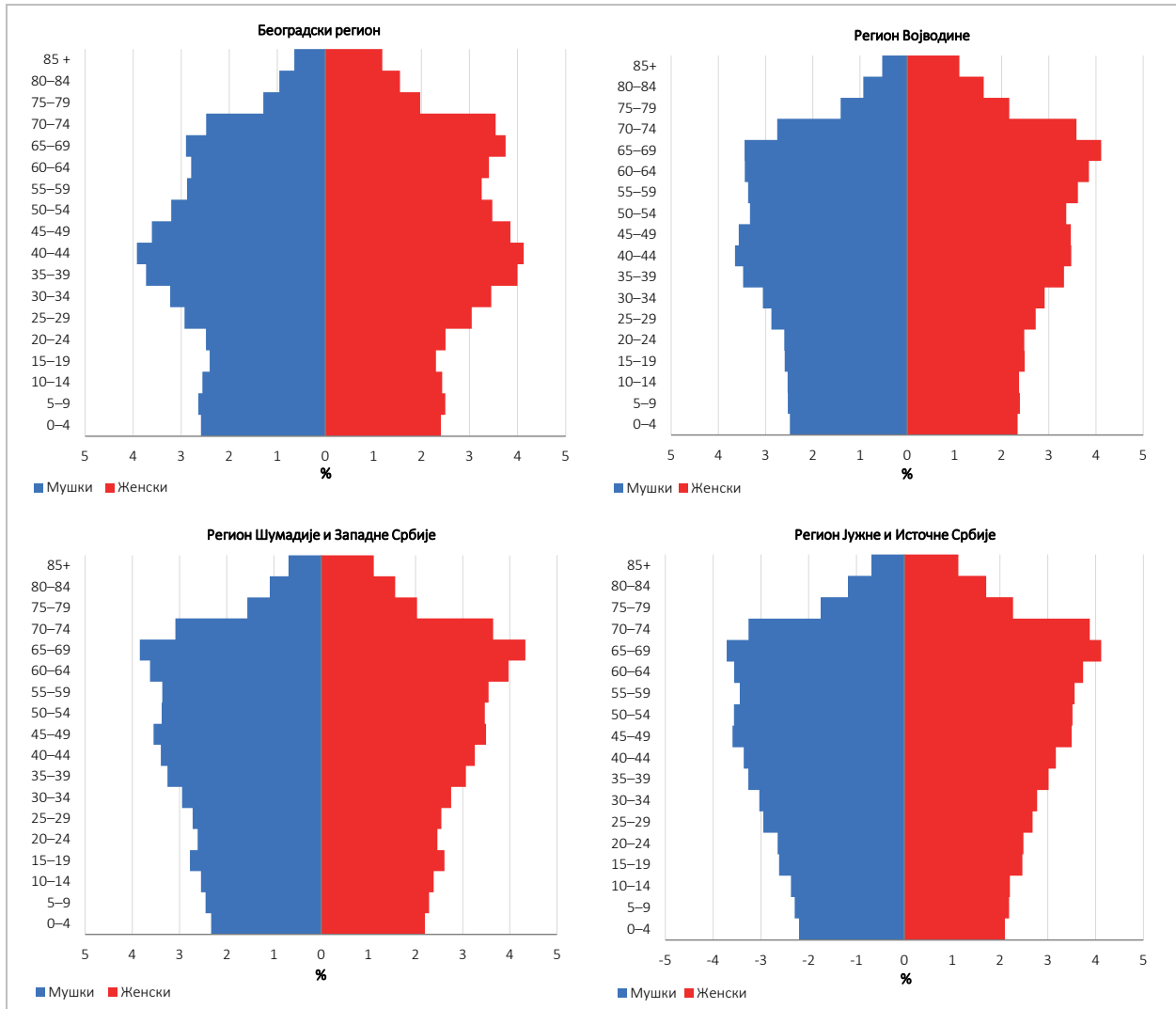
Табела 2.3. Становништво према великим старосним групама и полу, по пописима 2011. и 2022, Република Србија

Старост	2011			2022		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
0-14	1025278	527308	497970	955452	492239	463213
15-64	4911268	2444801	2466467	4222696	2106909	2115787
65+	1250316	527067	723249	1468855	632830	836025
Удео (%)						
0-14	14,3	15,1	13,5	14,4	15,2	13,6
15-64	68,3	69,9	66,9	63,5	65,2	62,0
65+	17,4	15,1	19,6	22,1	19,6	24,5

Старосне пирамиде статистичких региона (графикон 2.4) откривају различите демографске обрасце, и свака од њих говори сличну, али ипак јединствену причу о структури становништва. Београдски регион показује карактеристичан урбани демографски образац, са израженом концентрацијом радно способног становништва, посебно у старости 25–54 године. Ово проширење у средњем делу сугерише да је Београд привлачио радно способне појединце, највише преко унутрашњих миграција из других региона Републике Србије. Насупрот њему, Регион Војводине показује равномерније распоређену старосну структуру, иако и даље задржава општи образац старења који је видљив широм земље. У Војводини постоји постепени прелаз са млађих на старије старосне кохорте, са посебно приметним проширењем у старосној групи 50–64 године. Ово сугерише да је Војводина доживела стабилније демографско старење током неколико деценија, уместо наглих демографских промена. Регион Јужне и Источне Србије, са изразито суженом базом пирамиде, што указује на изузетно ниске стопе фертилитета, уз већи удео популације у старијим старосним групама, представља можда најупечатљивији демографски профил међу четири региона. Делови средње старости су приметно ужи у поређењу са Београдом и Војводином, чему је узрок емиграција радно способног становништва током година. Регион Шумадије и Западне Србије показује демографску структуру која се налази негде између екстрема виђених у другим регионима. Иако дели општи образац старења, старосна дистрибуција је компаративно постепена и мање екстремна у поређењу са Регионом Јужне и Источне Србије.

Доследна карактеристика сва четири региона је образац полне дистрибуције. Пирамиде показују релативно уравнотежену заступљеност у млађим старосним групама, али изражену феминизацију у старијим кохортама, посебно изнад 65 година. Овај образац је најизраженији у најстаријим старосним групама (85+), и одражава универзални феномен дужег животног века жена. Још једна упечатљива заједничка карактеристика је уска основа свих пирамида, што указује на ниске стопе фертилитета у свим регионима Републике Србије. Међутим, степен сужавања основе варира, при чему Београдски регион и Регион Јужне и Источне Србије показују посебно уске основе у поређењу са друга два региона. Величине кохорти генерално се повећавају од основе ка средњим годинама, што сведочи да су скорије стопе фертилитета ниже него пре неколико деценија.

Облици ових пирамида такође откривају присуство историјских демографских догађаја. На пример, варијације у одређеним старосним кохортама могу одражавати прошле периоде вишег фертилитета, миграционе таласе или друге историјске догађаје који су оставили траг на структури становништва Републике Србије. Проширења и сужења у различитим старосним групама сведоче о демографској транзицији која се догодила током протеклих неколико деценија, при чему је сваки регион доживео ову транзицију нешто другачијим интензитетом и брзином.

Графикон 2.4. Старосно-полне пирамиде према Попису 2022, Република Србија, по регионима

Анализа становништва према великим старосним групама по регионима открива знатне просторне варијације у демографским структурама Републике Србије током периода 2011–2022. године (табела 2.4). Интересантно је да је једино Београдски регион забележио пораст удела деце (0–14) са 14,0% на 15,1%, док су остали региони доживели стагнацију или благи пад овог показатеља. У свим регионима је дошло до драматичног смањења удела радно способног становништва (15–64), при чему је тај пад најизраженији у Региону Шумадије и Западне Србије (са 67,6% на 62,8%). Најинтензивније промене се уочавају код старог становништва (65+), где је пораст евидентан у свим регионима, али је различитог интензитета. Тај пораст је најизраженији у Региону Шумадије и Западне Србије (са 17,7% на 23,0%) и Региону Јужне и Источне Србије (са 19,4% на 23,7%), који сада имају највеће уделе старих у Републици Србији. Занимљиво је да иако Београдски регион и даље има најнижи удео старих (20,3%), тај удео је 2022. године већи од оног који је Регион Јужне и Источне Србије имао 2011. године (19,4%), што указује на убрзано старење становништва у свим деловима земље.

Табела 2.4. Становништво према великим старосним групама, по пописима 2011. и 2022, по регионима

Старост	2011		2022	
	број	%	број	%
Београдски регион				
0-14	232730	14,0	254270	15,1
15-64	1154948	69,6	1086113	64,6
65+	271762	16,4	341022	20,3
Регион Војводине				
0-14	277470	14,4	254971	14,7
15-64	1337801	69,3	1108342	63,7
65+	316538	16,4	376917	21,7
Регион Шумадије и Западне Србије				
0-14	298485	14,7	258234	14,2
15-64	1374202	67,6	1143283	62,8
65+	359010	17,7	417801	23,0
Регион Јужне и Источне Србије				
0-14	216593	13,8	187977	13,4
15-64	1044317	66,8	884958	62,9
65+	303006	19,4	333115	23,7
Регион Косово и Метохија				

У демографији, појам функционално старосних група се користи када се становништво, на основу пола и старости, повезује и са одређеним активностима у друштву. Дефинисање ових старосних контингената омогућава анализу популационих кретања и утицаја на јавне политике, као што су планирање пензија, образовни систем, здравствена заштита и многе друге. У табели 2.5 дати су уобичајени старосно-полни контингенти који се најчешће користе у домаћој литератури. Удео предшколаца и одојчади практично није промењен у међупописном периоду 2011–2022. године, али, услед општег пада броја становника у Републици Србији, 2022. године је за 27 хиљада мање предшколске деце, док су млађи од једне године малобројнији за 4,5 хиљада. Величина ових група је кључни индикатор који осликава демографске трендове, посебно у контексту рађања. Школообавезни узраст и груписање на ниже и више разреде основне школе, такође у релативним вредностима, не показују промене у последњих 11 година. Ипак, у периоду последња два пописа, основаца је мање за 42,5 хиљада. Смањење је знатно интензивније код нижих разреда (мање за 26 хиљада) него код виших (мање за 16 хиљада).

Табела 2.5. Функционални старосни контингенти становништва по пописима 2011. и 2022, Република Србија

Функционални старосни контингент (године)	Број становника		Удео (%)	
	2011	2022	2011	2022
Предшколски (0-6)	465896	438604	6,5	6,6
Одојчад (0-1)	64400	59847	0,9	0,9
Школообавезни (7-14)	559382	516848	7,8	7,8
Нижни разреци основне школе (7-10)	283513	257403	3,9	3,9
Виши разреци основне школе (11-14)	275869	259445	3,8	3,9
Пунолетно становништво (18 и више)	5923734	5492020	82,4	82,6
Радно способно ст. (15-64)	4911268	4222696	68,3	63,5
Женско фертилно становништво (15-49)	1615289	1404931	22,5	21,1
Жене у оптималном репродуктивном добу (20-34)	693745	545618	9,7	8,2
Стари (65+)	1250316	1468855	17,4	22,1
Најстарији (85+)	81550	117651	1,1	1,8

Пунолетно становништво се смањило за 432 хиљаде у међупописном периоду и на основу Пописа 2022. године чини око 83% укупног становништва (табела 2.5). Анализа величине радног контингента је од кључне важности за разумевање демографских основа понуде радне снаге. Удео радно способног становништва је нижи за готово пет процентних поена у временском интервалу између пописа 2011. и 2022. године. У апсолутним износима, тај контингент је смањен за чак 688 хиљада, па се тако може констатовати да су највеће промене у старосном саставу становништва Републике Србије управо код те старосно-функционалне групе. Обим женског фертилног становништва директно утиче на будућа популациона кретања, пре свега на број живорођене деце. Ако је број жена у репродуктивном добу знатно мањи у односу на претходне генерације, то ограничава укупан број потенцијалних рађања, без обзира на стопе фертилитета. На основу величине овог контингента могу се пратити демографске тенденције, као што су природни прираштај, обим репродукције, али и ефекти демографског старења. Овај индикатор се често користи у демографским анализама за планирање јавних политика, попут мера подршке породицама или програма стимулисања рађања. У међупописном периоду 2011–2022. године, број жена у фертилном периоду је смањен за 210 хиљада, а од тога у оптималном репродуктивном добу је мање 148 хиљада жена. Једини контингент становништва који је у анализираном периоду имао и релативни и апсолутни пораст јесу стари 65 или више година. Више их је за 218 хиљада, уз пораст од готово пет процентних поена. Старосна група 65+ игра кључну улогу у одрживости пензионог система, с обзиром на то да ова популација представља већину корисника пензија. Њихов удео у укупној популацији има директан утицај на баланс између активног радног становништва, које уплаћује у пензионе фондове, и пасивног становништва, које из њих прима средства. Број најстаријих, који представљају поткатегорију претходне групе, већи је за 36 хиљада, док је удео те старосне групе увећан за нешто мање од једног процентног поена. Величина старосне групе 85+ представља посебан изазов за пензиони и здравствени систем, али је и показатељ успеха јавних политика у области здравства и дужине животног века.

2.3. ДЕМОГРАФСКО СТАРЕЊЕ СТАНОВНИШТВА

Промене у старосно-полној структури, нарочито од почетка 21. века, у виду смањивања удела младих и раста удела старијих грађана, доводе до све израженијег демографског старења становништва. Према проценама за 2022. годину, становништво Европе пролази кроз изразит процес демографског старења, где је више од петине популације Европске уније (ЕУ) старо 65 или више година (Eurostat, 2024), што је директна последица ниског фертилитета у последњих неколико деценија, али и све дужег животног века Европљана. Медијална старост од 44,5 година указује да је половина популације ЕУ старија од ове границе. Овај показатељ осликава дубоке промене у старосној структури и изазове у одрживости пензионих и здравствених система широм Европе. Демографско старење је процес присутан у свим европским државама. Највећи удео старих (65+) имају Италија и Португалија (обе по 24%), следе Бугарска, Финска и Грчка (23% или више). На другој страни највише уделе деце (0–14) имају Ирска (19%), Шведска и Француска (по 17%). У периоду 2012–2022. године становништво Европе просечно најбрже стари у Албанији, Шпанији, Португалији, Грчкој и Италији. Демографско старење, поред пораста просечне старости популације, утиче и на интензиван пораст удела најстаријих, са 80 или више година, што додатно наглашава потребу за прилагођавањем здравствених и социјалних система за најстарије (Eurostat, 2024).

2.3.1. Основни индикатори

Анализа основних индикатора демографске старости становништва Републике Србије у периоду 2011–2022. године показује интензивирање процеса демографског старења, са израженим полним разликама у том процесу (табела 2.6). Најупечатљивија промена је пораст удела старијих од 65 година за 4,7 процентних поена, са посебно израженим порастом код женског становништва, где је достигао готово четвртину укупне женске популације (24,5%). Значајно је и повећање код најстаријих (85+), чији је удео знатно порастао у односу на 2011. годину. Индекс старења, као један од најважнијих показатеља мере у којој је одмакао процес демографског старења, повећан је са 121,9 на чак 153,7, што значи да на 100 младих долази готово 154 старих становника. Забрињавајући је и пораст индекса зависности са 46,3 на 57,4, што указује на све већи притисак на радно способно становништво. Иако је старење становништва карактеристично за оба пола, код жена је овај процес одмакао више него код мушкараца, што се огледа у вишој просечној и медијалној старости, као и знатно већем индексу старења, који је достигао чак 180,5 у 2022. години.

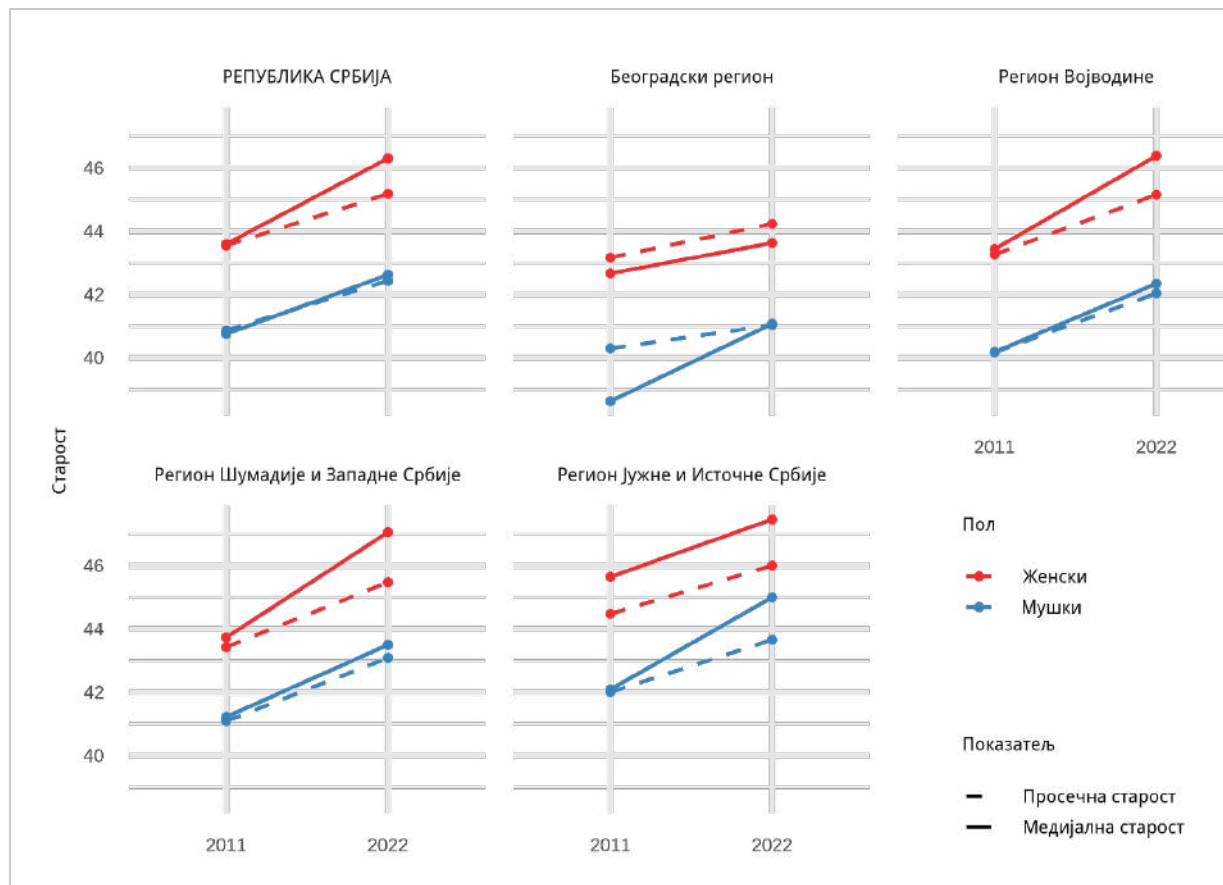
Табела 2.6. Основни индикатори демографске старости становништва по пописима 2011. и 2022, Република Србија

	2011			2022		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
Удео (%) одабраних старосних група						
0-14	14,3	15,1	13,5	14,4	15,2	13,6
65+	17,4	15,1	19,6	22,1	19,6	24,5
85+	1,1	0,8	1,5	1,8	1,3	2,2
Показатељи демографске старости						
Просечна старост	42,2	40,9	43,5	43,8	42,4	45,2
Медијална старост	42,7	40,9	44,5	44,9	43,3	46,6
Индекс старења	121,9	100,0	145,2	153,7	128,6	180,5
Индекс зависности	46,3	43,1	49,5	57,4	49,5	61,4

Напомена: Индекс старења показује однос између броја старих (65 или више година) и броја младих (0–14 година). Индекс функционалног (зависног) становништва представља однос броја становника старих 0–14 и 65 или више година (зависно становништво) према одговарајућем броју становника старих 15–64 године (активно становништво).

Анализирајући графиконе просечне и медијалне старости становништва по регионима Републике Србије, уочавамо јасан тренд демографског старења у периоду између 2011. и 2022. године (графикон 2.5). У свим регионима је дошло до повећања и просечне и медијалне старости, при чему је овај пораст био најизраженији у Региону Шумадије и Западне Србије. Конзистентно кроз све регионе, женска популација показује више вредности и просечне и медијалне старости у поређењу са мушком популацијом, што је директна последица дужег очекиваног трајања живота жена и феминизације старије популације, која је описана у претходном делу поглавља. Посебно је занимљиво приметити регионалне варијације у интензитету старења становништва. Београдски регион показује нешто умереније повећање просечне и медијалне старости у поређењу са осталим регионима, што се може објаснити његовом имиграционом привлачношћу за млађе радно способно становништво. Насупрот томе, Регион Јужне и Источне Србије показује највише апсолутне вредности старости становништва у 2022. години, што је у складу са израженим процесима депопулације и емиграције младог становништва у овом региону. Регион Војводине прати национални просек у погледу темпа старења, док Регион Шумадије и Западне Србије показује најбржи темпо повећања просечне и медијалне старости у посматраном периоду, што указује на интензивирање процеса демографског старења у овом делу земље.

Графикон 2.5. Просечна и медијална старост мушког и женског становништва према пописима 2011. и 2022, Република Србија, по регионима

Анализа великих старосних група по регионима открива знатне просторне варијације у демографској структури Републике Србије (табела 2.7). Београдски регион се издваја са највећим уделом млађих од 15 година (15,1%) и најмањим уделом старијих од 65 година (20,3%), што је резултат његове привлачности за младо и радно способно становништво. Феминизација старења је посебно изражена, где жене у свим регионима чине знатно већи удео старије популације од мушкараца, са најизраженијом разликом у Београдском региону, где је удео старих жена (12%) знатно већи од удела старих мушкараца (8,3%). Регион Јужне и Источне Србије показује најинтензивније демографско старење, са највишом просечном (44,8) и медијалном старошћу (46,2), као и највећим индексом старења (177,2). Регион Шумадије и Западне Србије прате национални просек у већини показатеља, али са приметно вишим уделом старих (23%) у односу на северне регионе. Још једна битна карактеристика је да у свим регионима постоји знатна полна неравнотежа у радно способном контингенту (15–64), где је у Београдском региону та разлика најизраженија у корист жена (561 783 жена наспрам 524 330 мушкараца), док је у осталим регионима ситуација обрнута.

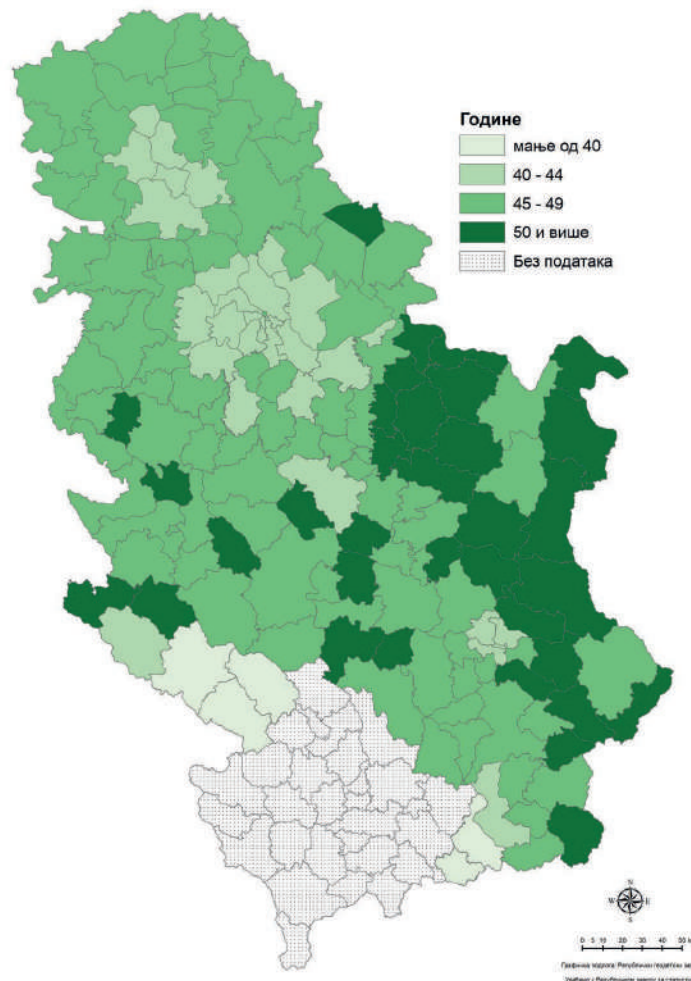
Табела 2.7. Мушко и женско становништво по великим старосним групама и основни показатељи демографске старости становништва, према Попису 2022, по регионима

Старост	Мушко		Женско	
	број	%	број	%
Београдски регион				
0-14	130992	7,8	123278	7,3
15-64	524330	31,2	561783	33,4
65+	139091	8,3	201931	12,0
Индикатори старости	Просечна старост	Медијална старост	Индекс старења	Индекс зависности
Укупно	42,72	42,38	134,1	54,8
Регион Војводине				
0-14	131419	7,6	123552	7,1
15-64	556433	32,0	551909	31,7
65+	157887	9,1	219030	12,6
Индикатори старости	Просечна старост	Медијална старост	Индекс старења	Индекс зависности
Укупно	43,84	43,96	153,7	57,4
Регион Шумадије и Западне Србије				
0-14	133220	7,3	125014	6,9
15-64	575713	31,6	567570	31,2
65+	186907	10,3	230894	12,7
Индикатори старости	Просечна старост	Медијална старост	Индекс старења	Индекс зависности
Укупно	43,64	43,82	147,8	57,0
Регион Јужне и Источне Србије				
0-14	96608	6,9	91369	6,5
15-64	450433	32	434525	30,9
65+	148945	10,6	184170	13,1
Индикатори старости	Просечна старост	Медијална старост	Индекс старења	Индекс зависности
Укупно	44,84	46,22	177,2	58,9
Регион Косово и Метохија				
...

Ова полна неравнотежа је првенствено резултат селективних миграција, с обзиром да жене традиционално више учествују у унутрашњим миграцијама, посебно ка већим градским центрима, при чему је њихова доминација најизраженија у старосној групи 15–34 године, што директно утиче на полну структуру радно способног становништва у градским срединама (Никитовић и др., 2015). Упркос различитим демографским профилима региона, удео радно способног становништва је релативно уједначен и креће се око 63%, при чему је коефицијент зависности најнижи у Београдском региону (54,8), а највиши у Региону Војводине (58,9), што указује на различите нивое демографског притиска на радно способно становништво.

Кроз просторни приказ података, процес демографског старења, преко основних индикатора старости, највидљивији је на општинском нивоу. Анализа медијалне старости (карта 2.2), индекса старења (карта 2.3) и индекса зависности (карта 2.4), показује достигнути ниво старости становништва општина у Републици Србији за 2022. годину.

Карта 2.2. Медијална старост према општинама и градовима, по Попису 2022.

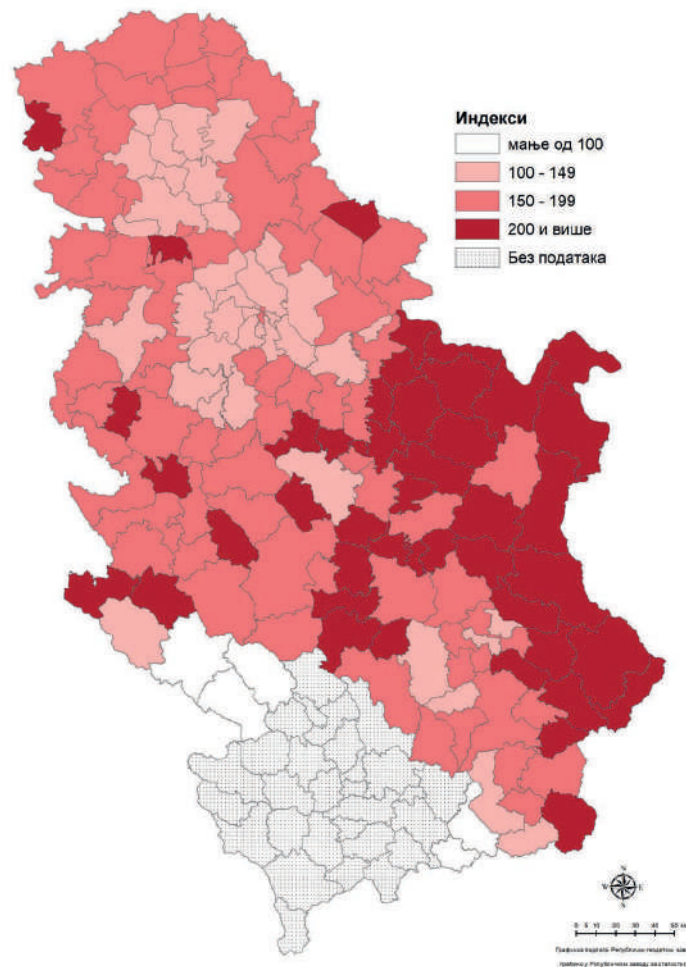

Највећи број општина у Републици Србији (чак 130) има вредност медијалне старости већу од републичког просека (44,4 године). Само је у пет општина половина становништва млађа од 40 година (Тутин, Нови Пазар, Прешево, Бујановац и Сјеница). Просечно најмлађе становништво има Тутин, где је медијална старост 33 године. На супротној страни вредносне скале је општина Црна Трава, где вредност индикатора износи 61 годину. Највећи број општина у Републици Србији се налази у

интервалу 45–49 година. Демографски најстарије општине су у источном делу Србије, са медијалном старашћу 50 и више година. Испод републичког просека су и општине које су у саставу највећих урбаних центара у земљи, као и оне које су у њиховој близини.

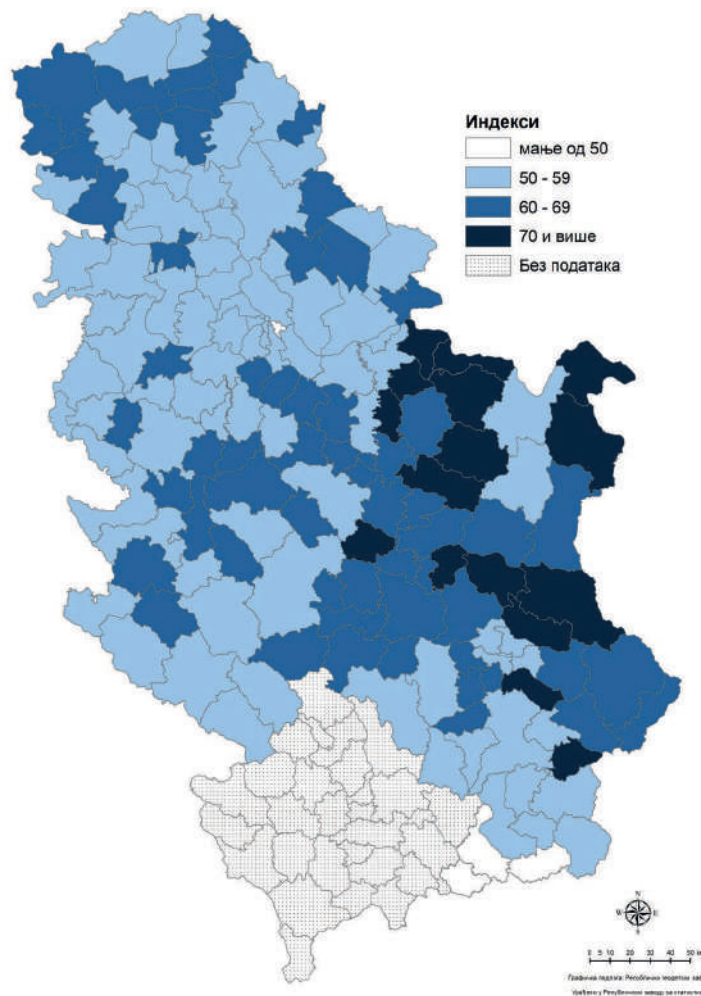
Важан показатељ старости је индекс старења, односно однос старог и младог становништва (карта 2.3). Млади до 15 година старости су бројнији од старих 65 или више година једино у пет општина на југу Србије (Тутин, Нови Пазар, Прешево, Бујановац и Сјеница). Управо издвојене општине, услед још увек повољне старосне структуре, имају позитиван природни прираштај становништва. У свим осталим општинама стари бројчано доминирају у већој или мањој мери (вредности се крећу од 103 до чак 681). Црна Трава је неславни рекордер у неповољној старосној структури, јер су стари готово седам пута бројнији од младих. У 45 општина број старих је двоструко већи од броја младих и оне су махом концентрисане у источном делу Србије. Највећи број општина (82) је у интервалу 150–200, односно на 100 младих долази 150–200 старих. Општине са високим индексом старења становништва у Републици Србији углавном деле неколико заједничких карактеристика, које су резултат дуготрајних демографских, економских и социјалних процеса. Ове општине се углавном налазе у руралним и мање развијеним подручјима, посебно у источном и јужном делу земље. Велики број ових општина је руралног карактера, са малим селима која се брзо празне (Jelić & Kolarević, 2021). Општине које гравитирају већим градовима као што су Београд, Нови Сад, Ниш или Суботица имају повољније демографске показатеље. Млађа популација остаје у тим општинама јер има лакши приступ запошљавању, образовању и здравственим услугама.

Карта 2.3. Индекс старења према општинама и градовима, по Попису 2022.

Индекс зависности мери однос неактивног (младог и старог) према радно активном становништву. Што је индекс виши, веће је оптерећење радно способног становништва. Висок индекс зависности (преко 70%) присутан је у руралним и девастираним општинама. Највише оптерећење радно способног становништва налази се у општинама које имају висок удео старијег становништва. Ово је типично за руралне и изразито депопулационе општине у источној и јужној Србији (карта 2.4). Индекс зависности у овим општинама прелази 60–70%, што значи да на сваких 100 радно способних долази више од 60–70 зависних лица. Низак индекс зависности (испод 50%) карактерише општине са већим уделом младог становништва, као што је Тутин, градове попут Новог Пазара и економски развијеније градске средине попут Београда и Новог Сада. Општине са повољнијим вредностима су са просечно млађим становништвом и позитивним миграционим салдом. Ближе су великим урбаним центрима и у њима је економска активност на вишем нивоу.

Карта 2.4. Индекс зависности према општинама и градовима, по Попису 2022.

Углавном исте општине у Републици Србији имају неповољне вредности медијалне старости, индекса старења и индекса зависности, а корелација није случајна, јер се сва три демографска индикатора старости допуњају. Источна Србија и делови јужне Србије карактеришу највише вредности медијалне старости (прелази 45 година), индекса старења (често премашује 250) и индекса зависности (износи преко 70%).

2.3.2. Последице демографског старења

Демографско старење у Републици Србији производи вишеструке последице, које се манифестују у економској, социјалној и здравственој сфери. Феномен старења становништва је глобални тренд, са значајним импликацијама на различите аспекте друштва, укључујући економске, социјалне и здравствене системе. Ова демографска промена, коју карактерише све већи удео старијих особа, представља јединствене изазове и могућности за земље широм света, захтевајући мултидимензионалан приступ како би се ублажили њени утицаји (Bobić & Vesković-Andjelković, 2020). Када је реч о ситуацији у Републици Србији, демографски трендови показују забрињавајуће обрасце. Република Србија, као и многе друге државе, доживљава изражено старење свог становништва, праћено опадањем стопе плодности и негативним природним прираштајем становништва (Marinković, 2024; Rašević & Galjak, 2022). Република Србија се, у том смислу, не разликује превише од држава Источне Европе, које деле сличну судбину (Galjak, 2018). Последице ових демографских промена су посебно видљиве у све већем броју пензионера, што је резултирало све већим притиском на одрживост јавног пензијског система (Ivanić, 2019). Економске импликације ових демографских промена су вишеструке и комплексне. Штавише, економске последице старења становништва додатно се усложњавају факторима као што су стопа учешћа радне снаге, трендови превременог пензионисања и неформална економија (Milosavljević и др., 2023). Као одговор на ове изазове, све се више препознаје потреба за промовисањем активног старења и стварањем окружења које подржава континуирано учешће старијих особа у радној снази и друштву (Lukić & Stojilković-Gnjatović, 2019). Решавање ових изазова захтева свеобухватан приступ, који узима у обзир различите факторе. Међутим, суочавање са сложенom интеракцијом демографских, економских и социјалних фактора захтева свеобухватне политике, које узимају у обзир различите потребе и околности старијих особа у Републици Србији (Sjениčić и др., 2024).

Ове демографске промене произвеле су значајне последице, које се могу пратити кроз различите периоде. Истраживање демографског старења у Републици Србији и другим балканским земљама показало је да је Република Србија почела да доживљава осетне демографске промене почетком 21. века, са приметном неравнотежом између млађе и старије популације, под утицајем како унутрашњих миграционих образаца, тако и ширих регионалних демографских трендова који карактеришу постсоцијалистички балкански регион (Magdalenić & Galjak, 2016). Пројекције за будућност указују на озбиљне изазове у области радне снаге и економије. Иако су раније прогнозе упућивале на то да ће старење становништва у Републици Србији у наредних педесет година довести до пада стопа активности и раста оптерећења на јавне финансије (Milivojević & Filiponović, 2012), новија истраживања показују да такав исход није нужан. Анализе за земље Западног Балкана (Nikitović и др., 2024) сугеришу да се, уз повећање стопа учешћа у радној снази и адекватне мере политике, не мора очекивати драстичан раст зависности или оптерећења јавних финансија, чак ни у условима дугорочног пада броја становника. Никитовић и остали (2024) даље наводе да би у појединим сценаријима умереног раста економске активности и нето миграционог салда притисак на системе пензија и здравствене заштите могао бити знатно ублажен.

Важно је напоменути да су на ове демографске трендове битно утицали и историјски догађаји из скорије прошлости. На основу истраживања Стојилковић (2011), Република Србија је доживела значајне демографске промене, где побољшање очекиваног животног века у периоду после 1990-их (након застоја изазваних ратом и кризом) указује на будуће трансформације како у броју старијег становништва, тако и у демографији корисника пензија, посебно јер ове промене утичу на одрживост пензијског система и захтевају прилагођавање политика. Ове промене захтевају темељно преиспитивање постојећих друштвених структура и политика. Девеџић и Стојилковић Ђњатовић (2015) истичу да старење становништва Републике Србије представља велики друштвен изазов, посебно у

усклађивању јавних политика са демографским променама, јер промене у старосним структурама утичу на друштвене институције, међугенерациске односе и целокупну интеграцију старијих особа у друштвено ткиво.

Посебно забрињавајући аспект старења становништва односи се на здравствено стање старије популације. Подаци из истраживања SILC указују да старија популација у Републици Србији показује знатно оптерећење хроничним обољењима, што доводи до широко распрострањених ограничења у активностима и лошег самопроцењеног здравственог стања код ове демографске групе (Vojvodić & Terzić-Supić, 2018). Ови здравствени изазови имају директне импликације на финансирање здравственог система. Јаковљевић (2017) показао је да је у периоду од средине деведесетих прошлог века до средине друге деценије овог века, паралелно са значајним порастом медијане старости становништва у Републици Србији, дошло до вишеструког увећања издвајања по глави становника за здравствену заштиту, уз истовремено приметно повећање удела здравствене потрошње у бруто домаћем производу земље.

ЛИТЕРАТУРА

- Bobić, M., & Vesković-Andjelković, M. (2020). Intergenerational solidarity in care: A case study in Serbia. *Stanovnistvo*, 58(2), 1–22. <https://doi.org/10.2298/STNV2002001B>
- Case, A., & Paxson, C. (2005). Sex Differences in Morbidity and Mortality. *Demography*, 42(2), 189–214. <http://www.jstor.org/stable/4147343>
- Caselli, G., & Luy, M. (2013). Determinants of unusual and differential longevity: an introduction. *Vienna Yearbook of Population Research*, Volume 11, 1–13. doi:10.1553/populationyearbook2013s1
- Devedžić, M., & Stojilković Gnjatović, J. (2015). Demografski profil starog stanovništva Srbije (2. izd.). Republički zavod za statistiku. Eurostat (2024). Population structure and ageing. Statistical office of the European Union (EU). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing#Past_and_future_population_ageing_trends_in_the_EU
- Galjak, M. (2018). East-west demographic divide in the EU: A regional overview. *Stanovnistvo*, 56(2), 1–21. <https://doi.org/10.2298/STNV181003004G>
- Jelić, S., & Kolarević, V. (2021). Depopulation and availability of services, contents for social participation and infrastructure in rural settlements: Illustrated by the devastated municipalities in South-Eastern Serbia. *Socioloski Pregled*, 55(4), 1338–1360. <https://doi.org/10.5937/socpreg55-32121>
- Ivanić, V. (2019). Active aging and prerequisites for silver entrepreneurship in Serbia. *Stanovnistvo*, 57(1), 71–95. <https://doi.org/10.2298/STNV181215003I>
- Jakovljević, M. (2017). Population ageing alongside health care spending growth. *Srpski Arhiv Za Celokupno Lekarstvo*, 145(9–10), 534–539. <https://doi.org/10.2298/SARH160906113J>
- Lukić, V., & Stojilković-Gnjatović, J. (2019). Ageing in Serbia: Perceptions and experiences of nursing home residents. *Socioloski Pregled*, 53(3), 1271–1292. <https://doi.org/10.5937/socpreg53-21572>
- Magdalenić, I., & Galjak, M. (2016). Ageing map of the Balkan Peninsula. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijić, SASA*, 66(1), 75–89. <https://doi.org/10.2298/IJGI1601075M>
- Marinković, I. (2018a). Značaj starosne strukture stanovništva pri definisanju mera populacione politike. *Zbornik Matice srpske za društvene nauke*, br. 167, 3/2018, str. 537-545.
- Marinković, I. (2018b). Demografska analiza razlike u smrtnosti muškog i ženskog stanovništva. *Demografija*, 15. str. 1-17. DOI:10.5937/demografija1815001M
- Marinković, I. (2024). Age-sex structure and depopulation in Serbia: 2002-2022. *Zbornik Matice Srpske Za Društvene Nauke*, 189, 69–80. <https://doi.org/10.2298/ZMSDN2489069M>
- Marinković, I., Galjak, M. (2024). Timing and Toll: Europe's Excess Mortality in the First Three Years of COVID-19. *Population Research and Policy Review*. doi: 10.1007/s11113-024-09884-5
- Milivojević, S., & Filimonović, D. (2012). Ageing of Population and Demographic Consequences in Future Labour Market Trends (Том 1, стр. 427–443). Institute of Economic Sciences. <https://ideas.repec.org/h/ibg/chaptr/msc-23.html>
- Milosavljević, L., Banić Grubišić, A., & Ajduk, M. (2023). Rad nakon penzionisanja u Srbiji iz antropološke perspektive. *Stanovnistvo*. <https://doi.org/10.59954/stnv.519>

Nikitović, V., Magdalenić, I., & Arsenović, D. (2024). The Demographic Future of Western Balkans: Between Depopulation and Immigration. У К. N. Zafeiris, B. Kotzamanis, & C. Skiadas (Ур.), *Population Studies in the Western Balkans* (Том 26, стр. 19–43). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53088-3_2

Никитовић, В., Предојевић Деспић, Ј., & Маринковић, И. (2015). Мигрантско становништво. У В. Никитовић (ур.), *Становништво Србије на почетку 21. века*. Београд: Републички завод за статистику.

Penev, G. (2001). Zamena generacija u Srbiji u periodu 1950-2000. *Stanovništvo*, god. XXXIX, br. 1-4.

Rašević, M., & Galjak, M. (2022). Demographic Challenges in Serbia. У Е. Manić, V. Nikitović, & P. Djurović (Ур.), *The Geography of Serbia: Nature, People, Economy* (стр. 143–155). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-74701-5_11

Sjeničić, M., Milenković, M., & Nikolić Popadić, S. (2024). Neformalni negovatelji starijih u Srbiji – ka prepoznavanju formalnog statusa? *Stanovništvo*. <https://doi.org/10.59954/stnv.542>

Stojilković, J. (2011). Growing number of pensioners and population aging in Serbia. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijić, SASA*, 61(2), 69–84. <https://doi.org/10.2298/IJGI1102069S>

Vojvodić, K., & Terzić-Supić, Z. (2018). Aging and health care in Serbia. Data from EU-SILC 2016. *European Journal of Public Health*, 28(suppl_4). <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky218.104>

Zdravković, A., Domazet, I., & Nikitović, V. (2012). Impact of demographic ageing on sustainability of public finance in Serbia. *Stanovništvo*, 50(1), 19–44. <https://doi.org/10.2298/STNV1201019Z>